

BOSHLANG'ICH SINFLARDA TARBIYA FANINI O'QITISHDA AJDODLARIMIZ MEROSIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI

Dilfuza Kulchayeva

Guliston davlat universiteti

ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi

(Boshlang'ich ta'lim) ta'lim yo'nalishi

2-bosqich magistri

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6279521>

Annotatsiya: Yoshlarni barkamol inson qilib tarbiyalashda Sharq mutafakkirlarining qimmatli ma'naviy meroslaridan foydalanish ijobiy samara beradi. Ushbu maqolada boshlang'ich sinflarning tarbiya darslarida ajdodlarimiz merosidan foydalanishning zarurligi, ahamiyati haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: dars, ta'lim, tarbiya, ajdodlar merosi, ma'naviy meros.

Mamlakatimizda yuksalish davri boshlandi. Yangi davr shiddati ta'lim-tarbiyaga o'zining aniq, qat'iy talablarini qo'ymoqda. Ta'lim sohasida pedagoglarning moddiy-ma'naviy sharoitini tubdan yaxshilash, ta'lim sifatini oshirishning xorijiy texnologiyalari joriy qilinmoqda. Tarbiya ta'lim bilan uyg'un, ammo o'ziga xos shart-sharoitni, uzluksizlikni talab qiluvchi soha. Ta'lim – bilimdon yoshlarni, tarbiya – irodasi kuchli, vatanga sodiq, tadbirkor, mehr-oqibatli yoshlarni yetishtirib beradi. Bu esa O'zbekistonda yoshlar tarbiyasini yangilangan milliy g'oya negizida, milliy-zamonaviy, ilmiy-texnologik asosda isloh qilishni taqozo qilmoqda.

Yurtboshimiz 2020-yilning 30-sentabrida "O'qituvchi va murabbiylar kuni"ga bag'ishlangan tantanali marosimdagi nutqlarida taraqqiyotning tamal toshi ham, mamlakatni qudratli, millatni buyuk qiladigan kuch ham bu – ilm-fan, ta'lim va tarbiya ekanligini, ertangi kunimiz, Vatanimizning yorug' istiqboli, birinchi navbatda, ta'lim tizimi va farzandlarimizga berayotgan tarbiyamiz bilan chambarchas bog'liqligini, O'zbekistonda yangi bir uyg'onish – Uchinchi Renessans davriga poydevor yaratilayotganini alohida ta'kidlab o'tdilar. Ushbu g'oyalar asosida ulkan tarixiy maqsad mujassam ekanini barchamiz anglab yetishimiz kerak. Shunday ekan, biz yangi Renessansga mos avlod bo'lish uchun yoshlar qanday xislatlarga ega bo'lishi kerakligi haqida chuqur o'ylashimiz, undan keyin ta'lim-tarbiyani shunga yo'naltirishimiz lozim. Bugungi kunda yoshlarimiz bizning nafaqat tayanchimiz va suyanchimiz, balki bugungi va ertangi kunimizning hal qiluvchi kuchiga aylanishi maqsadga muvofiq.

Tarbiya sohasida eski – umumiy, mavhum, natijasiz yondashuvdan voz kechib, aniq, bugungi talablarga chidamli, tayanch kompetenstiyalar, fazilatlar asosida shakllanishni talab etmoqda. Shiddat bilan o'zgarayotgan dunyoda o'quvchi-yoshlarni muvaffaqiyatli ijtimoiy hayotga tayyorlashda mas'uliyat, majburiyat, huquqiy ong va huquqiy madaniyat, teran dunyoqarash, sog'lom e'tiqodlilik, ma'rifatlilik, diniy va milliy bag'rikenglik, ma'naviy, fuqaroviy, madaniyatlararo, ijtimoiy kabi fazilatlarni shakllantirish kun tartibidagi asosiy masalalarga aylanib bormoqda.

Shu bois yoshlar tarbiyasiga bevosita ta'sir ko'rsatadigan "Tarbiya" fanini o'qitish ta'lim jarayoniga yangicha yondashuvni taqozo etmoqda. Jumladan, yoshlar tarbiyasida dunyoda yuz berayotgan murakkab geosiyosiy va mafkuraviy jarayonlarga to'g'ri baho bera olish, ijtimoiy muammolarni hal etishda to'g'ri qaror qabul qilish, hayotda o'z o'rnini topish bilan bog'liq bo'lgan aniq maqsadlarni shakllantira olishga o'rgatish, buning natijasi o'laroq, oila-jamiyat o'rtasidagi munosabatlarning uzilib qolishining oldini olish, loqaydlik, huquqbuzarlik, "ommaviy madaniyat"ning turli ko'rinishlaridan saqlash imkoni yaratiladi.

"Tarbiya" darslarida o'quvchilarni milliy va umuminsoniy qadriyatlarni hurmat qilishga o'rgatish, ularda faol fuqarolik nuqtayi nazarini, milliy g'urur, bag'rikenglik va sog'lom e'tiqodni shakllantirish muhim ahamiyatga ega.

"Tarbiya" fanini o'qitishda yosh avlodda mustahkam e'tiqod, yuksak dunyoqarash, teran tafakkur, oilyjanob fazilatlarni shakllantirish, Xo'sh, o'quvchining mustaqil fiklashi deganda nimani tushunamiz? Ularda go'zal insoniy fazilatlarni kamol toptirish jarayonida ajdodlar merosidan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Darslar jarayonida biz uchun asrlarning sadosi, uzoq o'tmish bilan hamnafaslik hissini uyg'otuvchi, mangu chaqiriq bo'lgan rivoyat, hadis, hikmat, hikoya, pandnomalardan foydalanish yaxshi samara beradi. Ma'naviy merosimizning dur-gavhari hisoblangan maqol, matal va hikmatli so'zlardan darsda foydalanish, ular asosida olib boriladigan savol-javob, suhbatlar, munozaralar darsni yanada qiziqarli o'tishiga xizmat qiladi.

Zero, hikmatlardan ota-bobolarimiz asrlar osha bosib o'tgan yo'lni, boshdan kechirganlarni, turmush shodliklari va chekkan azob – uqubatlari, teran mazmunli pand-nasihatlarini, qadimgi davlatlarda, o'rta asr va undan keyingi asrlarda yashagan ajdodlarimizning urf-odatlarini, rasm-rusmlarini, rang barang an'analarini ko'ramiz va his etamiz. Shu bilan birga darslarda hadislardan keltirilgan axloq-odob, kasb-hunar, ilm fazilatlari, vatanparvarlik, xalqparvarlik, insonparvarlik haqida shunday qimmatli fikrlar faqat o'tmishda emas, hozirgi kunda ham yosh avlodni yuksak axloqiylik va ma'naviylik ruhida tarbiyalashda boy manbadir.

Buyuk allomalarimiz Al- Farobiy, Abu Ali Ibn Sino, Beruniy, Navoiy, Bobur kabi ulug' zotlarning falsafiy va ilmiy asarlari o'quvchilar ma'naviyatini boyitishda bebahodir. Ma'lum mavzular bo'yicha xalq hikmatlaridan, rivoyatlardan, hadislardan, buyuk allomalarning fikrlaridan misollar keltirish, ular yuzasidan munozara o'tkazish, o'z fikrini bildirishga undash, o'quvchilarda mantiqiy mushohada qilish, mustaqil va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishda katta ahamiyat kasb etadi.

"Tarbiya" fanini o'tish jarayonida o'zbek xalqining qadimiy yozma va og'zaki adabiyoti namunalari (ertaklar, dostonlar, asotirlar)dan foydalanib, milliy g'oyamizning tarixiy negizlarini o'rganish va asrab-avaylash, shuningdek, ulug' o'tmishdoshlarimiz hayotidan o'rnak olishga arziydigan misollardan foydalanish maqsadga muvofiqdir.

O'rganilishi uchun ikki soat vaqt ajratilgan mavzularning ikkinchi soatida, amaliy mashg'ulotlarni o'tkazish jarayonida darsda ko'proq ajdodlarimiz merosidan foydalanish tavsiya etiladi. Amaliy mashg'ulotlarining mavzusi bir soat oldin o'quvchilarga beriladi. Mavzu asosida maqollar, buyuk allomalarning fikrlari, hadislar, rivoyatlar o'qib kelishi topshiriladi. Bu o'quvchini mustaqil ishlashiga, izlanishga, hodisalar sirasidan mohiyatni anglab yetishga imkon tug'diradi.

“Tarbiya” fanini o‘qitishda sharq mutafakkir allomalari jahon fanining rivojiga bebaho hissa qo‘shganliklari bilan bir qatorda- o‘z faoliyatlarida insonni ulug‘lash, xalqparvarlik, mehnatsevarlik, vatanparvarlik, adolat, olijanoblik, do‘stlik, rostgo‘ylik, kamtarlik, saxiylik, mardlik, muruvvatlilik, odob, axloq, ilm-ma‘rifat haqida ilgari surgan g‘oyalarini singdirish katta tarbiyaviy ahamiyatga egadir. “Tarbiya” darslarida buyuk mutafakkirlarimiz merosini o‘rganish beqiyos ta’limiy va tarbiyaviy ahamiyat kasb etadi.

Zero, yoshlar qalbiga nur, ongiga ziyo bo‘lib kirib, ona Vatanimiz O‘zbekistonning fayz-baraka yurti sifatida gullab yashnashiga munosib hissa qo‘shayotgan yoshlar buyuk ajdodlarimiz yaratgan boy merosni yanada puxtaroq o‘rgansalar maqsadga muvofiq bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirziyoyev Sh.M. “O‘qituvchi va murabbiylar – yangi O‘zbekistonni barpo etishda katta kuch, tayanch va suyanchimizdir” O‘qituvchi va murabbiylar kuniga bag‘ishlangan tantanali marosimdagi nutqi, 2020-yil 30- sentabr.
2. Abdurahmonov M., Otamurotov S. “Ma’naviy salohiyat”. (O‘quv qo‘llanma). – T.: Universitet, 2009.
3. Musurmonova O. “Ma’naviy qadriyatlar va yoshlar tarbiyasi”. – Toshkent: O‘qituvchi, 1996.